

«Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη»: Θεατροπαιδαγωγικές παρεμβάσεις στο
Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης
Στυλιανή Μπάρτζου
smartzo@gmail.com

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ- ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

- **Σχέδιο εφαρμογής**
- **Τίτλος:** Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη.
Θεατροπαιδαγωγικές παρεμβάσεις στο Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης
- <http://www.lemmth.gr/welcome>
- **Δημιουργός:** Μπάρτζου Στυλιανή
- **Αριθμός συμμετεχόντων:** 20 μαθητές/ μαθήτριες Α Γυμνασίου
- **Χρονική διάρκεια:** 2 διδακτικές ώρες (90')
- **Χώρος διεξαγωγής:** Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης ([Αίθουσες πρώτου ορόφου και προθάλαμος δευτέρου ορόφου](#)).

Νικόλαος Γύζης, Το παραμύθι της γιαγιάς

Εισαγωγή- Θέατρο στο Μουσείο

- Το θέατρο αποτελεί μέσο ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της φαντασίας, της ενδυνάμωσης της προσωπικής έκφρασης και συντελεστής συναισθηματικής πληρότητας και διανοητικής χαράς.
- Η δυνατότητα του θεάτρου συνίσταται στη διαλεκτική αλληλεπίδραση ανάμεσα στη βιωματική εμπειρία και τη δημιουργικότητα καθώς και στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ατόμου (γνωστική, συναισθηματική, κιναισθητική).
- Η μάθηση μέσω του θεάτρου ανήκει στην κατηγορία των διδακτικών μορφών προβληματισμού, κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες αυτόνομα ή με περιορισμένη παρέμβαση αναζητούν και επεξεργάζονται ατομικά ή συλλογικά πρωτογενή στοιχεία, για να επιλύσουν προβλήματα ή για να πραγματευθούν θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα· πρόκειται για μορφή μάθησης ανώτερου βαθμού, και αναφέρεται όχι μόνο στον τομέα της δηλωτικής και διαδικαστικής γνώσης, αλλά και στον τομέα της κοινωνικής και γνωστικής συμπεριφοράς.

- Διερευνάται η μορφοπλαστική αξία της θεατροπαιδαγωγικής στην ενίσχυση του μουσείου αφενός ως τόπου μάθησης και γνώσης και αφετέρου ως τόπου ενεργητικής συμμετοχής του επισκέπτη και κοινωνικής εξάσκησής του.
- Το Δράμα στο Μουσείο συνδυάζει το Διαδικαστικό Δράμα, το Θέατρο στην Εκπαίδευση και το Δημιουργικό Δράμα, καθώς και την εξειδικευμένη συμβολή μουσειολόγων και καλλιτεχνών, με στόχο την παιδαγωγική και αισθητική παρέμβαση σε μουσειακούς χώρους.
- Η χρήση εργαλείων από το παιχνίδι και το θέατρο μπορεί να εμπλουτίσει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων και να συμβάλει στην ανάδειξη του μορφοπλαστικού χαρακτήρα του μουσείου μέσω του πολυαισθητηριακού χαρακτήρα και της βιωματικής προσέγγισης των εκθεμάτων.
- Η γνώση πλέον δεν παρέχεται, αλλά δομείται μέσα από τις μουσειακές εκθέσεις, ενισχύοντας μια διαλεκτική σχέση, που επιχειρεί να συνδέσει τον επισκέπτη με το κοινωνικό, πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον.
- Η επίσκεψη στο μουσείο θέτει στο επίκεντρο τις ανάγκες του επισκέπτη και στοχεύει στη διάχυση της πληροφορίας, ώστε ο ίδιος να περάσει από μια διαδικασία ενεργητικής αντίληψης νοημάτων, να συμμετέχει στη δημιουργία πολιτισμικού περιεχομένου και να οικοδομήσει μια προσωπική εικόνα για το παρελθόν.
- Το νέο μουσείο επιδιώκει να αποκτήσει έναν ανοιχτό χαρακτήρα, ώστε να λειτουργεί πλέον ως χώρος δυνατοτήτων, όπου η μαθησιακή διαδικασία μπορεί να αποκτήσει παιγνιώδη χαρακτήρα μέσα σε συνθήκες μη τυπικής εκπαίδευσης.
- Τα παραπάνω ενισχύουν το κίνημα της Κριτικής Σκέψης, καθώς με τον τρόπο που ορίζει το μεταγνώστικό, ξεπερνά την παλιά διχοτομική αντίληψη που διαχωρίζει τη σκέψη με το συναίσθημα και τονίζει με τον πλέον έμπρακτο τρόπο ότι τα συναισθήματα και οι συγκινήσεις αποτελούν το υπόβαθρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς συμπεριλαμβανομένης της σκέψης.

- Προκύπτει η ανάγκη για την ευρύτερη καλλιέργεια του εκπαιδευομένου, που θέτει στο επίκεντρο τη γνώση και την κατανόηση, αλλά και την ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν τον ευρύτερο κλάδο της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Τα μουσεία αναζήτησαν μεθόδους που θα μπορούσαν να ενεργοποιήσουν τον επισκέπτη σε συναισθηματικό επίπεδο, ώστε ο ίδιος να μπορεί να αναστοχαστεί για ζητήματα που αφορούν το παρόν του, ενώ σημαντικός αρωγός σε αυτή τη νέα κατεύθυνση των μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων αποτελεί το θεωρητικό και εφαρμοσμένο πεδίο της θεατροπαιδαγωγικής.
- Επιδιώκεται λοιπόν ένας άμεσος δια-καλλιτεχνικός διάλογος ανάμεσα στα εκφραστικά μέσα του εκθέματος-ερεθίσματος και στα δραματικά εκφραστικά μέσα των συμμετεχόντων στο εργαστήριο.
- Κριτήριο επιλογής αποτελεί η ιστορική αντίληψη και σκέψη που μπορεί να διαμορφώσει ο σύγχρονος άνθρωπος ως εναλλακτικό τρόπο διαχείρισης των φυσικών πόρων με στόχο την κατανόηση του τρόπου ζωής του παρελθόντος, τον περιορισμό της κατανάλωσης, τον σεβασμό προς τη φύση και την παράδοση, την οικολογική διαχείριση με στόχο την αειφορία.
- Θέμα εξαιρετικά επίκαιρο λόγω της περιβαλλοντικής κρίσης και του κινδύνου ερημοποίησης και οικοκτονίας, που έχουν προκαλέσει η υπερεκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της φύσης, η απληστία του ανθρώπου, ο υπερκαταναλωτισμός, τα απόβλητα και οι ρύποι που εκλύουν οι βιομηχανικές μονάδες.
- Η γνώση που μπορεί να αποκτηθεί είναι δυνατόν να συμβάλλει στην πρόληψη ή αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών όσο και της διαφαινόμενης επισιτιστικής κρίσης.
- Προτείνεται μέσω των θεατροπαιδαγωγικών εφαρμογών ένα πλαίσιο οικολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων με σεβασμό στη φύση και στον ανθρώπινο μόχθο, την αναθεώρηση των αξιών και την αλλαγή στάσεων του σύγχρονου ανθρώπου.

Α. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εφαρμογής

- Βασικό σκοπό του σχεδίου δράσης αποτελεί η εξοικείωση των συμμετεχόντων με θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Επιδιώκεται να γίνουν τα μουσεία γοητευτικοί χώροι μάθησης μέσω της ενεργητικής συμμετοχής των επισκεπτών.
- Επιπλέον επιδιώκεται η ανάδειξη του θεάτρου ως μεθόδου μετάβασης από τη στείρα απομνημόνευση στη ενεργητική εμπλοκή των συμμετεχόντων, στην καλλιτεχνική έκφραση, στην καλλιέργεια της ευαισθησίας και στη δυναμική διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.
- Ζητούμενο αποτελεί η διαδικασία μεταστοιχείωσης των προβληματισμών των εφήβων σε ζητήματα που αφορούν τη φύση, την παραγωγική διαδικασία, τη γνώση του παρελθόντος.
- Μέσω των δραστηριοτήτων δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να αναλάβουν πολλαπλούς ρόλους και να κατακτήσουν τη γνώση με τρόπο δημιουργικό και ταυτόχρονα παιγνιώδη.

Β.ΣΚΕΠΤΙΚΟ- ΣΤΟΧΟΙ

Σε επίπεδο κλασικού γραμματισμού η συγκεκριμένη δραστηριότητα επιδιώκει να υπηρετήσει τους ακόλουθους διδακτικούς στόχους:

- Να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες τις παραγωγικές διαδικασίες του παρελθόντος στο πλαίσιο της αγροτικής οικονομίας.
- Να μάθουν τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων πριν από την εισβολή της εκβιομηχάνισης και της αστικοποίησης.
- Να εντοπίσουν τις διαφορές διαβίωσης στην ύπαιθρο και στα αστικά κέντρα.
- Να συγκρίνουν τον τρόπο ζωής στο παρελθόν και στη σύγχρονη εποχή αντιπαραβάλλοντας τη δυσκολία παραγωγής και τον σεβασμό στην τροφή με τον υπερκαταναλωτισμό του παρόντος.
- Να μπορούν να αναγνωρίσουν και να παράγουν λογοτεχνικά κείμενα σε ποικίλο γλωσσικό ύφος και διάφορα επίπεδα λόγου.
- Να ασκηθούν στη γλωσσική έκφραση και να καλλιεργήσουν τη δυνατότητά τους να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.
- Να αποκτήσουν μια ολιστική αντίληψη μέσα από πολυαισθητηριακά ερεθίσματα.

Σε επίπεδο εκαιδευτικών στόχων αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και δημοκρατικού διαλόγου, να καλλιεργήσουν τον αυθορμητισμό και την ικανότητα για συναισθησία και μέθεξη, μέσα σε ατμόσφαιρα ελεύθερης δημιουργικότητας, χωρίς την αξιολόγηση του συμβατικού σχολικού περιβάλλοντος.
- Να εξοικειωθούν με τη διερευνητική - βιωματική μάθηση.
- Να αυτενεργήσουν και να οικοδομήσουν νέα γνώση, αξιοποιώντας, εμπλουτίζοντας ή τροποποιώντας υφιστάμενες γνωστικές δομές.
- Να ασκηθούν στη γλωσσική έκφραση, την καλλιέργεια της φαντασίας, τον αυθορμητισμό.
- Να μάθουν λεπτομέρειες σχετικά με τις ιστορικές και τις κοινωνικές συνθήκες που σχετίζονται με το έκθεμα.

Σε επίπεδο συναισθηματικών και κιναισθητικών στόχων επιδιώκεται οι συμμετέχοντες/ συμμετέχουσες:

- Να συνδέσουν τις προσωπικές εμπειρίες και βιώματα με τα θέματα που προτείνονται στο πλαίσιο των θεατροπαιδαγωγικών δραστηριοτήτων.
- Να καλλιεργήσουν την ευαισθησία τους, να ενεργοποιήσουν το συναίσθημα, μέσω της δυνατότητας να βιώσουν την προοπτική του άλλου. Το συναίσθημα αναγνωρίζεται ως το μέσο που μπορεί να πετύχει τη συμμετοχή του κοινού και να δραστηριοποιήσει τη διαδικασία παραγωγής νοημάτων.
- Να καλλιεργηθούν στην ενσυναίσθηση, τη διαδικασία με την οποία μπορούν να μπουν στη θέση του άλλου και να βιώσουν πρωτόγνωρες καταστάσεις και συναισθήματα.
- Να μάθουν να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους και να καλλιεργήσουν τον αλληλοσεβασμό, την αλληλοκατανόηση.
- Να μάθουν να διαχειρίζονται το σώμα τους και να το χρησιμοποιούν ως εκφραστικό μέσο με διαδικασίες δραματοποίησης και με παιχνίδια ρόλων.
- Να αποκτήσουν αισθητική εμπειρία, ανταπόκριση και κρίση.
- Να επιδρούν δυναμικά, ενεργητικά στο μαθησιακό περιβάλλον σε κλίμα συνεργασίας και αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο μιας κοινότητας μάθησης.

Σε επίπεδο καλλιτεχνικών στόχων (άμεσα συνδεδεμένων με την καλλιέργεια δεξιοτήτων της υποκριτικής) επιδιώκεται οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες:

- Να εκθέσουν την προσωπική ιστορία του ήρωα με την καθαρή εκφορά λόγου.
- Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ συναισθηματικής κατάστασης και σωματικής στάσης.
- Να αλληλεπιδρούν με τα μουσειακά εκθέματα και να δημιουργούν αφηγήσεις με βάση αυτά.
- Να εντοπίζουν τη σκηνογραφική οργάνωση της μουσειολογικής έκθεσης.
- Να χρησιμοποιούν δυναμικές διαδραστικές μεθόδους, αυτοσχεδιαστικό παιχνίδι ρόλων, μίμηση, μάσκα, ελεύθερη κίνηση, φωνή, προκειμένου να εκτιμήσουν τα πανανθρώπινα μηνύματα τα οποία μεταφέρουν τα εκθέματα μέσα στον χρόνο.

Γ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- Η θεωρητική θεμελίωση της συνεργατικής μάθησης, βασικής για το θέατρο, στηρίχτηκε στην κοινωνιοπολιτισμική θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης η οποία εδράζεται στην αντίληψη ότι η γνώση και η νόηση είναι αποτελέσματα των αλληλεπιδράσεων που πραγματώνονται σε ένα κοινωνιοπολιτισμικό πλαίσιο, ενώ στηρίζεται στην ιδέα του Vygotsky ότι οι σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους καθορίζουν όλες τις ανώτερες λειτουργίες, όλες οι νοητικές λειτουργίες εφαρμόζονται σε δύο επίπεδα, το κοινωνικό και το ψυχολογικό και ότι η προσωπική σκέψη οικοδομείται με την κοινωνική αλληλεπίδραση. Ακολουθώντας τη θεωρία του Vygotsky σχετικά με την κλιμακώτη μάθηση («τεχνική της σκαλωσιάς») ο Bruner τάσσεται υπέρ της μάθησης με την έρευνα και την ανακάλυψη από τον ίδιο τον μαθητή, ενώ ο δάσκαλος αποτελεί τον εμπνευστή ή τον διευκολυντή της γνώσης· ο Bruner διακρίνοντας τρία στάδια νοητικής ανάπτυξης, ξεκινώντας από αυτό της πραξιακής αναπαράστασης καταλήγει στο στάδιο της συμβολικής αναπαράστασης με ενδιάμεσο αυτό της εικονικής αναπαράστασης, όπου το παιδί φτιάχνει νοητικές εικόνες, τις οποίες δεν μπορεί ακόμη να συνδυάσει. Έτσι, η τέχνη ως μέσο έκφρασης συμβάλλει στη μετάβαση από τα στάδια αυτά για την εξωτερική των νοητικών σχημάτων του εκπαιδευόμενου, ενώ ειδικότερα το θέατρο στην εκπαίδευση αντλεί τη θεωρητική του θεμελίωση από την κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση κυρίως από τη θεωρία της δράσης.
- Στο πλαίσιο αυτό ο Dewey υπογραμμίζει στον χώρο της αγωγής και της διδασκαλίας την αρχή της ενέργειας μέσω του χεριού (learning by doing), η οποία ως πρωτογενής για τον άνθρωπο αποτελεί τη φυσική και πλέον αποτελεσματική αφετηρία για κάθε μάθηση, αυτόνομη σκέψη και ενέργεια· ο Dewey επιδιώκει αυτενέργεια και αυτοτέλεια για το παιδί, μεγαλύτερη φυσικότητα για τη διδασκαλία και μεγαλύτερη προσοχή στο θέμα της κοινωνικής αγωγής με στόχο τη δημιουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Έτσι το «σχολείο της εργασίας» κινήθηκε στο πλαίσιο των αρχών της προοδευτικής εκπαίδευσης δίνοντας έμφαση στη μάθηση μέσω της πράξης και στην εποικοδομητική σύνδεση της πνευματικής με τη χειρωνακτική εργασία, ενώ ο ρόλος του δασκάλου ως μεσολαβητή δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες που ωθούν το παιδί στην απόκτηση βιωμάτων. Από τα παραπάνω συνάγεται το γεγονός ότι η μάθηση θεωρείται μια διαδικασία κατά την οποία το άτομο έχει μια ενεργητική στάση στην επιλογή, οργάνωση και ερμηνεία των εμπειριών και δόμηση των νοημάτων, η οποία εξαρτάται από προϋπάρχουσες γνώσεις και αξίες, από τους τρόπους συσχετισμού του παρελθόντος με το παρόν, από ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους· επιπλέον η μάθηση θεωρείται μια κοινωνική δραστηριότητα σε άμεση σχέση με το υπόλοιπο της ζωής μας και με τους τρόπους αξιοποίησης της νέας γνώσης, με αποτέλεσμα να μετατοπίζεται το επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας από το αντικείμενο της μάθησης στον μαθητευόμενο. Εξάλλου, η άμεση και ενεργός συμμετοχή στη μάθηση αναγνωρίζεται και στο πλαίσιο της κριτικής εκπαίδευσης· επίκεντρο της παιδαγωγικής του Freire είναι η ισοτιμία των ρόλων εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων και μάλιστα αντίστοιχης σημασίας με παράλληλη διαμορφωτική διαδικασία.

- Ιδιαίτερη επίδραση στη διδασκαλία και τις ωφέλειες της τέχνης άσκησε η θεωρία του Gardner σχετικά με την πολλαπλή νοημοσύνη την οποία εφάρμοσε ο ίδιος στο Project Zero στο Harvard· υποστήριξε ότι το μυαλό του ανθρώπου δεν είναι μονοδιάστατο και ότι μπορεί να λειτουργεί με πολλούς τρόπους που συνιστούν τα διαφορετικά είδη νοημοσύνης· έτσι λοιπόν διέκρινε και εξέτασε οκτώ τύπους νοημοσύνης, από τους οποίους αυτοί που αφορούν άμεσα το σχέδιο δράσης είναι η γλωσσική, η κιναισθητική, η χωρική ή οπτική, η φυσιοκρατική, η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη φυσιοκρατική ή νατουραλιστική νοημοσύνη, είδος που προστέθηκε σχετικά πρόσφατα, και συνδέεται με την οικολογική συμπεριφορά ατόμων και κοινωνιών με στόχο την αποφυγή της οικοκτονίας και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.
- Ο πολυτροπικός χαρακτήρας του δράματος επιφέρει αλλαγές και στη μαθησιακή διαδικασία, στον τρόπο συμμετοχής των εκπαιδευομένων μέσα από τα διαφοροποιημένα ερεθίσματα και διδακτικά μέσα και τελικά στο είδος της μάθησης που επιδιώκεται και επιτυγχάνεται· η πολυτροπικότητα απαιτεί τη συνέργεια σώματος και αισθήσεων και γι' αυτό το Εκπαιδευτικό Δράμα εδράζεται στην κατάργηση της διχοτόμησης πνεύματος- σώματος και της υποβάθμισης του σώματος κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Αντίθετα, το ανθρώπινο σώμα είναι πρωταρχικό εργαλείο για τη θεατρική τέχνη, ένα από τα κυρίαρχα μέσα έκφρασης νοημάτων.

Δ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Α Αίθουσα: Από τον σπόρο στο ψωμί

- **Εμπυχωτής σε ρόλο (Facilitator-in-role) (Διάρκεια: 10')**: Η εκπαιδευτικός (ή η μουσειοπαιδαγωγός) σε ρόλο ντυμένη γιαγιά εμφανίζεται στον χώρο, ξεναγεί και αφηγείται στα παιδιά τη διαδικασία παραγωγής ψωμιού (σπορά, θερισμός, αλώνισμα, λίχνισμα, άλεσμα) επιδεικνύοντας ταυτόχρονα τα γεωργικά εργαλεία και την οικιακή σκευή που βρίσκονται στις προθήκες.
- **Συζήτηση εκτός ρόλου- Ιδεοθύελλα(Διάρκεια: 10')**: Η εμπυχωτριά θέτει διάφορες ερωτήσεις στα παιδιά:
- Ποια είδη ψωμιού γνωρίζετε; Παρασκευάζετε το ψωμί στο σπίτι ή το προμηθεύεστε από φούρνο;
- Έχετε δει ποτέ κάποια από τις διαδικασίες παραγωγής αλευριού και παρασκευής ψωμιού;
- Γνωρίζετε κάποια είδη ψωμιού που καταναλώνονται σε ειδικές περιστάσεις, σε γιορτές ή θρησκευτικές τελετουργίες;
- Η εκπαιδευτικός (ή η μουσειοπαιδαγωγός) εμφανίζει ένα φθαρμένο τετράδιο συνταγών από την αρχή του 20^{ου} αιώνα και στις συνταγές υπάρχουν κάποια κενά. Ζητά από τους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν τα κενά των συνταγών και τους ρωτά από ποια χέρια πέρασε το τετράδιο και, σύμφωνα με την προσωπική τους εμπειρία, ποιες περιστάσεις της κοινωνικής ζωής εξυπηρέτησε το τετράδιο συνταγών.
- **Αφήγηση και παντομίμα (Διάρκεια: 15')**: Δίνονται τέσσερα έργα του Γάλλου ζωγράφου Jean François Millet και καλούνται οι συμμετέχοντες να τα τοποθετήσουν σε μια σειρά ώστε να περιγραφεται η πορεία από τον σπόρο στο ψωμί και να δημιουργήσουν μια ιστορία. Στη συνέχεια καλούνται να αναπαραστήσουν την ιστορία με παντομίμα.

Β Αίθουσα: Περπατώ, περπατώ εις το δάσος...

Ένα οικολογικό παραμύθι (Διάρκεια: 15')

- Στους συμμετέχοντες δίνεται ο μύθος του Ερυσίχθωνα: Ο ασεβής Ερυσίχθων, παρά την απαγόρευση, έκοψε την ιερή βελανιδιά της θεάς Δήμητρας και αυτή τον τιμώρησε με ακόρεστη πείνα. Αφού κατασπατάλησε την περιουσία του, για να ικανοποιήσει την πείνα του, πουλούσε την κόρη του Μήστρα, που για να αποφύγει τη σκλαβιά ζήτησε από τον Ποσειδώνα να τη μεταμορφώνει. Στο τέλος ο Ερυσίχθων, αδυνατώντας να βρει ικανοποιητική τροφή, τρεφόταν από τις σάρκες του. (Ελεύθερη διασκευή, Οβίδιου Μεταμορφώσεις, 8.740-878). Ο Ερυσίχθων παρομοιάζεται με τον σύγχρονο άνθρωπο, ο οποίος από απληστία, αλαζονεία και ασεβεία καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον με οδυνηρές συνέπειες για τον ίδιο.
- **Διάδρομος της Συνείδησης (Conscience Alley):** Στοιχισμένοι σε δύο παράλληλες σειρές οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες σχηματίζουν έναν διάδρομο, ενώ ένας συμμετέχων ή ο «Εμψυχωτής σε ρόλο» υποδύεται τον Ερυσίχθωνα (στην ουσία τον σύγχρονο άνθρωπο) και οι υπόλοιποι να τον συμβουλεύουν τι να κάνει για την αποφυγή της οικοκτονίας τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.
- **Ανακριτική καρέκλα (Hot Seating) (εναλλακτικά):** Ένας συμμετέχων ή ο «Εμψυχωτής σε ρόλο» αναλαμβάνει τον ρόλο του Ερυσίχθωνα και κάθεται στην «ανακριτική καρέκλα», ενώ δέχεται ερωτήσεις, παρατηρήσεις και συμβουλές για τη συμπεριφορά του. Μέσω της τεχνικής μπορούν οι συμμετέχοντες να διακρίνουν τα κίνητρα του ρόλου, τις διαθέσεις του και τους βοηθά στην εμβάθυνση και διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- **Ομαδικό γλυπτό (Group Sculpture):** Οι συμμετέχοντες υποδύονται τα δέντρα του δάσους και τον Ερυσίχθωνα. Οι συμμετέχοντες σχηματίζουν με τα σώματά τους ένα σύμπλεγμα που αποτελεί συμβολική εικόνα, που συμβάλλει στον αναστοχασμό.
- **Αφήγηση (Διάρκεια: 10'):** Οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες επιλέγουν αντικείμενα, που σχετίζονται με την υλοτομία, από τις προθήκες και αφηγούνται σε πρώτο πρόσωπο την ιστορία και τη χρήση τους.

Γ Αίθουσα: Στο αδράχτι και το στημόνι

- **Απόδοση τίτλου (Διάρκεια 5')**: Οι συμμετέχοντες καλούνται να αποδώσουν με τίτλους το νόημα των εκθεμάτων, που σχετίζονται με την επεξεργασία του μαλλιού· οι τίτλοι μπορούν να δώσουν διαφορετικές αναγνώσεις και ερμηνείες των αντικειμένων.
- **Συζήτηση εκτός ρόλου (Διάρκεια 10')**: Ο εμπυχωτής/εμπυχώτρια δείχνει στους συμμετέχοντες το έργο του Michelangelo Pistoletto [Η Αφροδίτη των κουρελιών](#) (1967) και τους ζητά να περιγράψουν το έργο, να εντοπίσουν τις αντιθέσεις που το διέπουν και να το συνδέσουν με το περιεχόμενο της Αίθουσας Γ. Με τον τρόπο αυτό οι συμμετέχοντες προβληματίζονται σχετικά με τις συνέπειες του καταναλωτισμού και μεταβάλλουν τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς που αφορά τους τρεις πυλώνες της οικολογικής συμπεριφοράς (μείωση κατανάλωσης, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση).
- **Δραματοποίηση/ παιχνίδι ρόλων (Διάρκεια 10')**: Η δραστηριότητα λαμβάνει χώρα στον προθάλαμο του δευτέρου ορόφου, όπου εκτίθεται ο εξοπλισμός ενός ραφείου. Ένας από τους συμμετέχοντες υποδύεται τον ράφτη και οι υπόλοιποι τους πελάτες. Καλούνται οι μαθητές να χρησιμοποιήσουν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό λεξιλόγιο που σχετίζεται με την ενδυμασία.

Αξιολόγηση (Διάρκεια 5')

- Στο σημείο αυτό κρίνεται αυτονόητη η διαμορφωτική αξιολόγηση, η οποία αναπτύσσεται σταδιακά κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των συμμετεχόντων, στη μαθησιακή τους αυτονομία με στόχο την ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Η τελική αξιολόγηση της δράσης μπορεί να είναι ποσοτική και ποιοτική ή περιγραφική. Στη δεύτερη περίπτωση τίθενται ερωτήματα στους συμμετέχοντες τι τους άρεσε περισσότερο, τι θα ήθελαν να αλλάξει και τους ζητείται να προτείνουν βελτιώσεις και προσθήκες.
- Κλείνουμε το δράμα με αναστοχαστικές δραστηριότητες, προκειμένου οι συμμετέχοντες να συνδέσουν τη συνθήκη με καταστάσεις της πραγματικής τους ζωής. Προσδοκάται μέσω αυτής της διαδικασίας να αλλάξουν στάσεις απέναντι στα πράγματα και να διαμορφώσουν αξίες.

Βιβλιογραφία

- Αυδή Άβρα, Μελίνα Χατζηγεωργίου, *Όταν ο δάσκαλος μπαίνει σε ρόλο*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2018.
- Φωτεινή Βενιέρη, *Μουσειακό Θέατρο: Ιστορία, Θεωρία, Εφαρμογές*, εκδ. Δίσιγμα, Θεσσαλονίκη 2024
- Αντώνης Λενακάκης, Άννα Παναγή, «Η θεατροπαιδαγωγική στο μουσείο: ζητήματα έρευνας, θεωρίας και πράξης», *Εκπαίδευση & Θέατρο*, τεύχος 19, 2018, σ. 90-103.
- Ηλίας Ματσαγγούρας, *Στρατηγικές διδασκαλίας. Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη*, τμ. 2, 5^η έκδ., Gutenberg, Αθήνα 2006.
- Χριστίνα Μουρατίδου, «Το Δράμα στην Πινακοθήκη – μια διεπιστημονική προσέγγιση του πίνακα ζωγραφικής ως πηγής μάθησης», *Εκπαίδευση & Θέατρο*, τεύχος 17, 2016, σ. 22-31.
- Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, *Εκπαιδευτικό Δράμα: Από το θέατρο στην εκπαίδευση*, Καστανιώτης, Αθήνα 2019
- Jerome Bruner, «The act of discovery», *Harvard Educational Review* 31 (1)(1961), σ.21–32.
- John Dewey, *Art as Experience*, 2η εκδ., Perigee Books, Νέα Υόρκη, 1980.
- Howard Gardner, *Art Education and Human Development*, The J. Paul Getty Trust, Καλιφόρνια, 1990.
- Howard Gardner, *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences*, 2η εκδ., Basic Books, Νέα Υόρκη, 1993a .
- Howard Gardner, *Multiple Intelligences. The Theory in Practice*, Basic Books, Νέα Υόρκη, 1993 b.
- Howard Gardner,(et al.), *Intelligence: Multiple Perspectives*, Harcourt Brace College Publishers, Φλόριντα, 1996.
- Goleman Daniel, *Η συναισθηματική νοημοσύνη. Γιατί το «EQ» είναι πιο σημαντικό από το «IQ»;*, (μετάφρ. Παπασταύρου Α.), Πεδίο, Αθήνα 2011.
- Albert Reble, *Ιστορία της Παιδαγωγικής*, μτφ. Θ.Δ., Χατζηστεφανίδης Θ.Δ.& Σ.Θ. Χατζηστεφανίδου- Πολυζώη, 8η εκδ., Παπαδήμας, Αθήνα, 2008.
- Lev Vygotsky, *Mind in society: The development of higher psychological processes*, Harvard University Press, Κέμπριτζ, 1978.
- Lev Vygotsky, «The Genesis of Higher Mental Functions», *The Concept of Activity in Soviet Psychology*,(επιμ. Wertsch J.), Sharpe, Νέα Υόρκη, 1981.